



Asya Studies

Academic Social Studies/Akademik Sosyal Arařtırmalar

Number: 3, p. 1-7, Spring 2018

PROF. DR. MUHARREM ERGİN'İN HAYATI, ESERLERİ VE TÜRK DİLİ'NE KATKILARI

PROF. DR. MUHARREM ERGİN'S LIFE, WORKS AND CONTRIBUTIONS TO
TURKISH LANGUAGE

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
02.12.2017

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
31.03.2018

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31.03.2018

**Asya'dan
Avrupa'ya
Uluslararası
Sosyal Bilimler
Dergisi**

Öğr. Gör. Dr. Serdar Bulut
Giresun Üniversitesi Rektörlük
Türk Dili Bölümü,
serdarbulut07@hotmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0001-6286-4873>

Öz

Muharrem Ergin, Türk diline büyük katkılar sağlayan önemli bir Türkolog'dur. Ahıska Bölgesi'nde doğan Muharrem Ergin, Terekeme veya Karapapak Türklerindedir. Kısa bir dönem Türkçe Öğretmenliği de yapan Muharrem Ergin, 1969 yılında Reşit Rahmeti Arat'ın asistanı olarak İstanbul Üniversitesi'nde göreve başlamıştır. Dede Korkut Destanları üzerine doktora tezi yapan Muharrem Ergin, 1962 yılında doçent olmuştur. Muharrem Ergin, 1964 yılında hocası Reşit Rahmeti Arat'ın vefat etmesi üzerine Eski Türk Dili kürsüsü başkanı olmuştur. Muharrem Ergin, 1971 yılında profesörlüğe yükselmiştir. 1986-1990 yılları arasında Türk Dili Bölüm Başkanlığı da yapan Muharrem Ergin, 1990 yılında yaş haddinden emekli olmuştur. Muharrem Ergin'in yetiştirdiği tek doktora öğrencisi Osman Fikri Sertkaya'dır. 1991 yılında Azerbaycan İlimler Akademisi tarafından fahri doktora belgesi alan Muharrem Ergin, 1995 yılında vefat etmiştir.

Muharrem Ergin, sadece Türkolog kimliğiyle değil, bir şair, bir düşünür ve fikir adamı olarak Türkiye'nin meseleleriyle alakalı kitap ve makaleler yayımlamıştır. Birçok gazete ve dergilerde yazılar yazan Muharrem Ergin, Türk kültür ve tarihine önemli katkılar sağlamıştır. Türk diliyle alakalı birçok kitap ve makale kaleme alan Muharrem Ergin, bu noktada Türk diline önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle Üniversite öğrencileri için yazdığı Türk Dil Bilgisi kitabının baskıları hâlâ devam etmektedir. Yine yazarın Orhun Abideleri, Dede Korkut ve Azeri Türkçesi kitapları baskı sayıları bakımından önemli sayılara ulaşmıştır.

Çalışmamızda Türk diline yaptığı hizmetlerle Türk dilinin dünya dili olduğunu perçinleyen çalışmalara imza atan Muharrem Ergin'in hayatı, edebi kişiliği, Türk diliyle ilgili eserleri ve Türk diline sağladığı hizmetleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Muharrem Ergin, Türk Dili, Muharrem Ergin'in Eserleri, Muharrem Ergin'in Hayatı, Türk Dili'ne Katkılar

Abstract

Muharrem Ergin is an important Turkologist who has made great contributions to Turkish language. Muharrem Ergin, Terekeme or Karapapak Turks born in Ahıska Region. Muharrem Ergin, who also worked as a teacher in Turkish for a short period, started to refer to him as an assistant of Reşit Rahmeti Arat in 1969 at Istanbul University. Muharrem Ergin, a doctoral thesis on Dede Korkut Epics, became an associate professor in 1962. Muharrem Ergin became the chairman of the Old Turkish Language Club in 1964 upon the death of his teacher Reşit Rahmeti Arat. Muharrem Ergin became a professor in 1971. Muharrem Ergin, who also served as the Head of the Turkish Language Department between 1986-1990, retired from the age limit in 1990. Muharrem Ergin's is the only doctoral student to be educated Osman Fikri Sertkaya. Muharrem Ergin, who received an honorary doctorate certificate from Azerbaijan Academy of Sciences in 1991, passed away in 1995.

Muharrem Ergin, not only by Turkologist identity, a poet, a thinker and ideas relevant to Turkey's problem as a man of books and articles have been published. Muharrem Ergin, who writes in many newspapers and magazines, has made important contributions to Turkish culture and history. Muharrem Ergin, who received many books and articles related to Turkish language, provided important contributions to Turkish language at this point. The prints of the Turkish Language Information Book, especially written for university students, are still in progress. Also, the authors Orhun Abideleri, Dede Korkut and Azeri Türkçesi have reached important numbers in terms of print numbers.

In our work we will focus on the life, literary personality, works related to Turkish language and the services that Turkish language has provided for Muharrem Ergin, who has signed the works that make the Turkish language the world language with the services he has done to the Turkish language.

Keywords: Muharrem Ergin, Turkish Language, Muharrem Ergin's Works, Muharrem Ergin's Life, Contributions to Turkish Language

Hayatı

Muharrem Ergin, Haydar Ergin ile Naime (Nüfus kaydında Hanım) Ergin'in oğlu olarak 1339/1923'te Ahıska vilayetinin Ahılkelek kazasına bağlı Gögye köyünde doğmuştur (Sertkaya, 1998: 9). Muharrem Ergin'in ailesi arasındaki adı Behram'dır (Gülensoy, 2012: 293). Ancak nüfusta adı Muharrem Ergin olarak geçmektedir. Muharrem Ergin'in ailesi daha sonra Muş vilayetinin Bulanık kazasına yerleşmiştir (Karaörs, 2006: 9). Muharrem Ergin'in on kardeşi vardır. Göç sırasında aile bölündüğü için karışık bir aile tablosu karşımıza çıkmaktadır (Alışık, 2005: 12). Muharrem Ergin, etnik yapı olarak Türkiye'de "Mesket Türkleri" olarak bilinen Terekeme veya Karapapak Türklerindedir.

Muharrem Ergin, ilk olarak Bulanık İlkokulunu, Muş Ortaokulunu, Balıkesir Lisesini bitirmiştir (Ergin, 2013). Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydolan Ergin, Reşid Rahmeti Arat, Ahmet Caferoğlu, İsmail Hikmet Ertaylan, Ali Nihat Tarlan, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mecdut Mansuroğlu, Janos Eckmann, Ahmet Ateş, Abdülkadir Karahan, Mehmet Kaplan gibi hocaların öğretiminde başarılı bir yüksek tahsil hayatı sürdürmüş ve 1946-1947 eğitim-öğretim yılı sonunda üniversiteden mezun olmuştur. Bir yıl kadar Boğaziçi Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği yapan Ergin, 1969 yılında yapılan sınavı kazanarak Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne asistan olmuştur (Sertkaya, 1998: 10).

Muharrem Ergin, Türk Dili kürsüsünde Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat'ın asistanı olarak, Vatikan Kütüphanesi'nde ikinci yazması bulunan Dede Korkut Destanları'nın karşılaştırmalı metni üzerine doktora çalışması yapmış ve doktora tezini 1954 yılında tamamlamıştır. Muharrem Ergin, iki yıllık askerlik görevinden sonra doçentlik çalışması olarak Dede Korkut Destanlarının karşılaştırmalı metninin gramer ve sözlüğünü hazırlamış ve bu çalışması ile 1962 yılında doçent unvanını almıştır (Ergin, 1999: IX).

1964 yılında Reşid Rahmeti Arat'ın vefatı ile boşalan Eski Türk Dili kürsüsü başkanlığına getirilen Ergin, aynı yıl Özden Hanım ile evlenmiş ve bu evlilikten Çağrı adlı tek çocukları dünyaya gelmiştir (Gülensoy, 2012: 294).

Muharrem Ergin, 1971 yılında profesörlüğe yükseltilmiştir. Profesörlüğe yükseltilirken biri Orhun Abideleri diğeri Azeri Türkçesi adlı iki profesörlük takdim tezi sunmuştur. Ayrıca bu zamana kadar yazdığı 71 bilimsel makalesi de jüri tarafından değerlendirilmiştir (Gülensoy, 2012: 294).

1986 yılından Temmuz 1990'a kadar Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün başkanlığını da yürüten Ergin, başarılı ve parlak bir akademik hayat geçirmiştir. Milletler Arası Türkoloji Kongresi'nin üstün hizmet ve şeref armağanları ile taltif edilmiştir (Sertkaya, 1998: 11).

1990 yılının Temmuz ayında yaş haddinden emekli olan Ergin, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü tarafından üniversiteler yasasının 13b maddesine göre yeniden görevlendirilmiş ve bilimsel çalışmalarından yararlanmış (Gülensoy, 2012: 294).

1991 yılında Azerbaycan İlimler Akademisi, Prof. Dr. Muharrem Ergin'e fahri profesörlük unvanını vererek, Türkiye dışındaki Türk ellerinin Türk bilgesine borcunu ödemiştir (Alışık, 2005: 15).

Muharrem Ergin, 6 Ocak 1995 Cuma günü öğleden sonra dört civarında evinde vefat etmiştir. 9 Ocak 1995 Pazartesi günü saat 11.00'de İstanbul Üniversitesi Merkez Binası'nda akademik tören yapılmış ve Muharrem Ergin'in eller üzerinde Beyazıt Camisi'ne taşınan cenazesi, kılınan öğle namazından sonra Hasdal Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir (Sertkaya, 1998: 13). Muharrem Ergin'in ilim âleminde yetiştirdiği ilk ve tek asistanı Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya'dır.

Edebi Kişiliği ve Eserleri

Muharrem Ergin, sadece Türkolog kimliğiyle değil, iyi bir şair, bir düşünür ve fikir adamı olarak Türkiye'nin meseleleriyle alakalı kitap ve makaleler yayımlamıştır. Muharrem Ergin, ayrıca teşkilatçı kimliğiyle ön plana çıkan iyi bir idareci ve liderdir. Muharrem Ergin, Türk dünyasının sorunlarına değinen ve Türk dünyasının birlik olmasını savunan sağlam bir Türkçüdür. Bu konuda fikrî yazılar kaleme almıştır. Türk kültür ve düşünce hayatına yaptığı katkılar, takdiri hak edecek katkılardır. Ergin, bu özellikleriyle Türk sosyal ve siyasal hayatında önemli bir yere sahiptir.

Muharrem Ergin'in fikrî yazıları, Orta Doğu, Tercüman ve Türkiye gibi gazeteler ile Türk Kültürü, Altın Işık, Orkun, Bayrak, Bilgi, Boğaziçi, Türk Edebiyatı, Kubbealtı Akademi ve Hayat Tarih Mecmuası gibi dergilerde yayımlanmıştır. Muharrem Ergin, bu gazete ve dergilerde, milli eğitim, milli kültür, Türk tarihi, Türk devlet anlayışı, Türk gençliğinin meseleleri, Türkiye'nin dış politikası, Türkiye'nin siyasi durumu, Türk radyo ve televizyonlarının nasıl olması gerektiği ve üniversiteler yasası

ile ilgili 150'ye yakın yazı yazmıştır (Tabaklar, 2006: 172). Muharrem Ergin, ayrıca "100 Temel Eser" isimli projeye yaptığı katkıyla da Türk kültür ve fikir hayatına olumlu etkilerde bulunmuştur.

Muharrem Ergin, Türkolog olarak birçok çalışma kaleme almıştır. Muharrem Ergin'in bu bilimsel faaliyetleri Türk dili alanında etkileri her dönemde hissedilebilecek niteliktedir. Muharrem Ergin'in ilmi araştırmaları, Türk dilinin çeşitli alan ve devrelerini inceleyen eserlerdir.

Farklı alanlarda birçok eseri bulunan Muharrem Ergin'in burada sadece Türk diliyle alakalı çalışmalarının isimleri verilecektir.

I. Kitaplar

✓ **Türk Dil Bilgisi**

İlk baskısı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:785'te (İst. 1958, 384 s.) yapılmıştır. Türk Dili alanındaki Türkologların başucu eseri konumundaki bu çalışmanın, 27 kez baskısı yapılmıştır. Çalışma bu anlamda ulaşılması zor bir hedefi gerçekleştirmiştir.

✓ **Türk Dil Bilgisi**

Eğitim Enstitüleri, Yüksek Okullar ve Temel Bilimler Fakülteleri için, Minnetoğlu Yayınları tarafından Yayıncılık Matbaasında (İstanbul 1972, XI+2y+391 s.) yayımlanmıştır. Eserin günümüzde 2 baskısı yapılmıştır.

✓ **Türk Dili**

Liseler için, Lise I (İstanbul 1976, 166 s.) Lise II (İstanbul 1997, 2y+212 s.) ders kitabı olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Milli Eğitim Basımevinde basılmıştır.

✓ **Türk Dili**

Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu 1. Sınıfları için (Ankara 1977, 432 s.) Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş ile ortak hazırlanan bu kitap, Güneş Matbaacılıkta basılmıştır.

✓ **Türk Dili**

Üniversitelerin bütünü için, Boğaziçi Yayınları tarafından (İst. 1986, 578 s.) yayımı yapılmıştır. Bu eserin 5 baskısı yapılmıştır.

✓ **Osmanlıca Dersleri**

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okutulan dersleri içine alan bu kitabın ilk baskısı iki cilt halinde (İst. 1958, Cilt.1, Giriş ve Türk Dili Bilgisi. 1y+XX+364 s., Cilt.II, Eski Yazı Arapça Unsurlar, Aruz, Metinler. 2y+365+396+180+8 s.) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:785'te yayımlanmıştır. Eserin 10 baskısı yapılmıştır.

✓ **Orhun Abideleri**

Eski Türkçeye alakalı olan bu başucu eserinin ilk baskısı 1000 temel eser serisinde Milli Eğitim Basımevinde (İst. 1970, 5y+VIII+1y+157+1y+9levha) yapılmıştır. 2015 yılı itibariyle 147 sayfadan oluşan eserin 44. Baskısı yapılmıştır. Eser, Boğaziçi Yayınlarından çıkmıştır.

✓ **Türklerin Soy Kütüğü**

Çağatay Türkçesi'nin son dönemine damga vuran önemli devlet adamı ve siyasetçi Ebulgazi Bahadır Han'ın "Secere-i Terakime" isimli eseri, Tercüman 1001 Temel Eser serisinde No:33'te (İst. 1974, 97+94 s.) yayımlanmıştır.

✓ **Azeri Türkçesi**

3 baskısı yapılan eserin ilk baskısı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:1633'te (İst. 1971, XII+2y+254+1y s.) yayımlanmıştır.

✓ **Kadı Burhaneddin Divanı**

Bu eser, Türk Edebiyatının en büyük şairlerinden biri olan Kadı Burhaneddin Ahmed'in 1500 civarı şiirinden meydana gelen divanının, Muharrem Ergin tarafından İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:2244'den (İstanbul 1980, XVII+543 s.) yayımlanmasıyla oluşmuştur.

✓ **Dede Korkud Kitabı**

Türk dilinin önemli eserlerinden Dede Korkud Hikâyelerini ihtiva eden bu eserin, metin ve faksimile kısmını ihtiva eden birinci cildi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 169'da basılmıştır. İndeks ve grameri içine alan 2. cildi ise yine Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 219'dan (Ankara 1963,) yayımlanmıştır. Eserin metin ve sözlük kısmı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, seri IV'de (Ankara 1964, VI+1y.+217 s.) yayımlanmıştır. Eser, Milli Eğitim Bakanlığı 1000 Temel Eser serisi No.1'de yalnız metin verilerek (İst. 1969, XIV + 1y + 240 s.) yayımlanmıştır. Eser, daha sonra Boğaziçi Yayınları No: 51'de (İst., 1980, 223 s. + Resimli) ve (İst., 1981, 223 s.) basılmıştır. Eserin giriş ve sözlük kısmından oluşan baskısı, Ebru Yayınları tarafından (İst. 1986, 181 s.) yapılmıştır.

✓ **Oğuz Kağan Destanı**

Muharrem Ergin'in basıma hazırladığı bu eser, 1000 temel eserinden No: 31'de (İst. 1970, IV + 39 s.) yayınlanmıştır. Eserin 2. baskısı Hülbe Basın ve Yayın A.Ş. tarafından (İst. 1988, 48 s.) yapılmıştır.

✓ **Türk Dünyası El Kitabı**

Muharrem Ergin, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından (Ank. 1976) hazırlanan bu eserin yazı kurulunda bulunmuştur.

II. Makaleler

- ✓ “Türk Dili ve Edebiyatını İlgilendiren Neşriyat” *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2/3-4, 1948, s.301-326.
- ✓ “Cami’ül-Meâni’deki Türkçe Şiirler”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 3/3-4, 1949, s.539-569.
- ✓ “Bursa Kitaplıklarında Türkçe Yazmalar”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4/1-2, 1950, s.107-132.
- ✓ “Kadı Burhaneddin Divanı Üzerinde Bir Gramer Denemesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4/3, 1951, s.287-327.
- ✓ “Dede Korkut Kitabı Üzerinde I”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 5, 1952, ss.121-151.
- ✓ “Bir Azeri Şâiri Ahmet Bey”, *Azerbaycan Yurt Bilgisi*, 4/37, 1954, s.18-21.
- ✓ “Dede Korkut Kitabı Hakkında”, *Türk Dili Dergisi*, 29, 1954, s.267-269.
- ✓ “Türkçeye en Uygun Alfabe”, *Türk Dili Dergisi*, 30, 1954, s.309-311.
- ✓ “Türkçe Bir Bütündür”, *Türk Dili Dergisi*, 32, 1954, s.456-459.
- ✓ “Dede Korkut Kitabı Üzerinde II”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 5, 1954, s.91-118.
- ✓ “Türkoloji Bölümü Çalışmaları I”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 9, 1959, s.119-149.
- ✓ “Türkoloji Bölümü Çalışmaları: Tez Çalışmaları II”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 10, 1960, s.133-160.
- ✓ “Türkoloji Bölümü Çalışmaları II: Tez Çalışmaları”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 11, 1961, s.109-128.
- ✓ “Reşit Rahmeti Arat’ın Eserleri (Doğumunun 60. yıl dönümü münasebetiyle)”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 11, 1961, s.1-10.
- ✓ “Atatürk ve Harf Devrimi”, *Türk Kültürü Dergisi*, 13, Kasım 1963, s.81-82.
- ✓ “Türkoloji’de Kıbrıslılar”, *Türk Kültürü Dergisi*, 14, Aralık 1963, s.81-82.
- ✓ “Doğu Türkistan Türkçesi Bir Mezuniyet Tezi”, *Türk Kültürü Dergisi*, 15, Ocak 1964, s.50-51.
- ✓ “Türkçe ve Dil Bilgisi Öğretimi”, *Türk Kültürü Dergisi*, 18, Nisan 1964, s.76-79.
- ✓ “Kutadgu Bilig II, Tercüme, Ankara 1959”, *Türk Kültürü Dergisi*, 27, Ocak 1965, s.218-219.
- ✓ “Bulgaristan’da Türkçe Yayınlar”, *Türk Kültürü Dergisi*, 28, Şubat 1965, s.279-280.
- ✓ “Haydar Baba Şiirinin Yankıları”, *Türk Kültürü Dergisi*, 31, Mayıs 1965, s.479-483.
- ✓ “Türkçe ve Dil Bilgisi Öğretimi”, *Türk Dili İçin I*, 1966, s. 104-106.
- ✓ “Atatürk ve Harf Devrimi”, *Kemalizm*, 5/51, Ekim 1966, s.8-9.
- ✓ “TRT’nin Dili”, *Bilgi*, 22, 1968, s.257.
- ✓ “TRT’nin Dili”, *Tercüman Gazetesi*, 11 Ekim 1968 Cuma, s.1-7.
- ✓ “TRT’nin Dili”, *Türk Kültürü Dergisi*, 78, Nisan 1969, s.1-8.
- ✓ “TRT’nin Dili (Tebliğ, 27-28 Nisan 1968’de II. Dil Kongresi’nde)” II. Dil Kongresi ve Akademi, 1969, s.109-114.
- ✓ “Devrimci Argosu (Türk Dili Hakkında)”, *Türk Edebiyatı*, 2/19, Temmuz 1973, s.13-14.
- ✓ “Türk Yazı Dilinin Tarihi Gelişmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, 2/29-30, Ağustos-Eylül 1975, s.10-14.
- ✓ “Türk Yazı Dilinin Tarihi Gelişmesi II”, *Milli Eğitim Dergisi*, 3/31-32, Ekim-Kasım 1975, s.33-38.

- ✓ “Eski Osmanlıca”, Türk Dünyası El Kitabı, *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü*, Ankara 1976, s.223-275.
- ✓ “Türkiye Türkçesi”, Türk Dünyası El Kitabı, *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü*, Ankara 1976, s.276-290.
- ✓ “Doğu Türkçesi (Çağatayca)”, *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü*, Ankara 1976, s.291-296.
- ✓ “Türklerde Yazı ve Alfabeler”, *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü*, Ankara 1976, s.340-373.
- ✓ “Reşit Rahmeti Arat'ın Hayatı ve Eserleri”, Reşit Rahmeti Arat İçin, *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü*, Ankara 1976, s. IX-XXXII.
- ✓ “Hedefimiz İstanbul'u Türkoloji'nin Merkezi Yapmaktır”, *Yeni Devir Gazetesi*, 9 Şubat 1978 Perşembe, s.1-7.
- ✓ “Ders Kitapları” *Cevap-Dil Kurumunun Ders Kitapları Hakkındaki İddialarına Verilen Cevaplar*, Ankara 1978, s.39-51.
- ✓ “Milli Türkoloji Kongresi İle İlgili Olarak Röportaj”, *Kavgamız (Aylık Türkçü Siyasi Dergi)*, no:44, Nisan 1979, s.5.
- ✓ “Dil Davası”, *SİSAV Türk Dili Semineri*, İstanbul 26/27.12.1980, ss.14-15, 17-41, 106-107, 122-123, 127, 129-147, 188-189.
- ✓ “Amasya'da Dil Akademisi”, *Türk Edebiyatı*, 107, Eylül 1982, s.14.
- ✓ “Türk Dili (Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu)”, DPT: 1920 ÖİK 300, Ankara 1983, s.170-182.
- ✓ “Türkiye Türkoloji'nin Merkezi Haline Getiriliyor” (V. Milli Türkoloji Kongresinin Ardından) Muharrem Ergin'in Görüşleri”, *Boğaziçi* 17, Kasım 1983, s.26-33.
- ✓ “Son Osmanlı Abidesi”, *Boğaziçi*, 25, T”, *Türk Edebiyatı*, 145, Kasım 1985, s.19-22.
- ✓ “Türkçede Millet Felsefesi”, *Kubbealtı*, Temmuz 1984, s.37.
- ✓ “İstanbul'daki Son Osmanlı Abidesi” *Kubbealtı Mecmuası* 3, Temmuz 1984, ss.31-40.
- ✓ “Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşımız”, *Sanayi Odası Dergisi*, 230, 15 Nisan 1985, s.7-11.
- ✓ “Milli Destan ve Dede Korkut Kitabı”, *Akademi Mecmuası*, 15/1 Ocak 1986, s.53-69.
- ✓ “Şehriyar, Yazdığı İlk Türkçe Şiirle Zirveye Ulaştı”, *Tercüman*, 4 Ocak 1986, s.12.
- ✓ “Orhun Abideleri Üzerine”, *Türk Edebiyatı*, 173, Mart 1988, s.10-11.

Türk Dili'ne Katkıları

Muharrem Ergin sadece Türkoloji'ye değil sosyal, kültür ve fikir alanlarına da önemli katkılar sağlayan bir düşüncü ve fikir adamıdır. Ayrıca yazılarıyla Türk dünyası ve Türkiye arasında köprü görevi görmüştür. Türk Bilgesi gibi unvanlarla da anılan Prof. Dr. Muharrem Ergin, doğrudan veya dolaylı olarak Türk milletine, Türk kavimlerine, Türkiye'ye ve Türkçeye büyük katkılar sağlayan önemli dil profesörlerindedir.

Muharrem Ergin, Türkoloji'ye büyük hizmetler sağlamış olan önemli Türkologlardandır. Türkçe, Türk milleti ve Türklük, Muharrem Ergin'in önem verdiği değerlerdir. Muharrem Ergin, Eski Türkçe, Yeni Türkçe ve Çağdaş Türk Lehçeleri alanlarında Türkçeye önemli katkıları olan Türk dilcilerindedir.

Zeynep Korkmaz'ın anlattığına göre Türk Dil Kurumu'nun 1962 yılında “*Dilde Özleştirilmenin Sınırı Ne Olmalıdır*” isimli açık oturumda rahmetli yazar Aziz Nesin'in “*Biz yazarlar yeni sözcükler uydururuz. Dilciler ve bilim adamları bunlara kural ararlar.*” iddiasına şu cevabı vermiştir: “*Diyelim ki Türkçe hastadır, kabul ediyoruz. Ameliyat masasına yatırmak lazımdır. Onu da kabul ediyoruz. Ama ameliyat masasına yatırdığınız anda onu aklın ve bilimin eline vermek zorundayız. Apandisit ameliyatı bıçakla yapılır, ama doktor bıçağıyla, kasap bıçağıyla değil*” (Korkmaz, 2006: 250-251). Muharrem Ergin'in bu konuşmasından Türk diline ne kadar değer verdiği anlaşılabilir. Onu yakından tanıyanların da izah ettiği gibi onun tek derdi Türkçenin hak ettiği değeri görmesi olmuştur. Muharrem Ergin, yaptığı konuşmalar veya çalışmalarla Türkçenin bilimsel ve akademik veriler ışığında doğru şekilde kullanılan bir dil olmasını sağlamaya çalışmıştır. Toplantı ve konferanstaki konuşmalarıyla Türk diline verilen önemin artmasını sağlamayı amaçlayan yazar, yazarların kafalarına göre kelime üreterek dilin ahengini bozmalarının da önüne geçmeye çalışmıştır.

Muharrem Ergin, genel anlamda yaptıklarıyla Türk dilini sağlam temellere dayandırarak, öğrenen nesillerin yetişmesine zemin hazırlamıştır. Öğrencilerini Türkçeyi doğru kullanma konusunda da yetiştirmeyi amaçlayan yazar, bu sayede Türkçeyi doğru kullanan ve doğru öğrenen nesillerin yetişmesine ortam hazırlamıştır. Muharrem Ergin, bu sayede Türkçeye dolaylı yoldan hizmet etmiştir.

Muharrem Ergin, ilk ve tek asistanı Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya'yı yetiştirmiştir. Türkoloji'ye büyük hizmetleri olan Sertkaya, Türk dilinin önemli bilim adamlarındandır. Muharrem Ergin, Osman Fikri Sertkaya'yı yetiştirerek Türkçeye hem doğrudan hem de dolaylı bir katkı sağlamıştır.

Muharrem Ergin, Eğitim Enstitüleri, Yüksekokullar, Temel Bilimler fakülteleri, liseler ve üniversiteler için hazırladığı *Türk Dil Bilgisi* ve *Türk Dili* isimli kitaplarıyla lise ve üniversitede farklı bölümlerde eğitim alan öğrencilerin Türkçeyi doğru kullanan insanlar olarak yetişmelerine katkıda bulunmuştur. Muharrem Ergin, ders notlarından hazırladığı *Türk Dil Bilgisi* isimli kitabıyla kendisinden ders alma fırsatını yakalamayan öğrencilerin de Türk dili alanındaki eksik noktalarını kapatmalarını sağlamıştır.

Muharrem Ergin'in *Türk Dil Bilgisi* isimli kitabı, Türk Dili alanındaki akademisyenler ile Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde eğitim alan öğrencilerinin önemli başucu eserlerindedir. Hatta Türkçe Eğitimi, Türkçe Öğretmenliği ve Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü öğrencileri de bu eserden fazlasıyla yararlanmaktadır. Muharrem Ergin, 27 kez baskısı yapılan *Türk Dil Bilgisi* isimli eserinde Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri ile Türk yazı dilinin tarihi seyrini güzel bir şekilde açıklamıştır. Bu eserinde Türkçenin ünlüleri ve ünsüzleri üzerine detaylı açıklamalar yapan Ergin, ayrıca Türkiye Türkçesi ses bilgisi özellikleri ile Türk Latin alfabesinde yer alan tüm seslerin ayrıntılı şekilde üzerinde durmuştur. Yine Muharrem Ergin'in bu eserinde kelime gruplarıyla alakalı yaptığı sınıflandırma önemlidir. Ergin, *dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliği*" (Altun, 2010: 1) şeklinde açıkladığı kelime gruplarını 19 ayrı bölüme ayırmış ve bu alandaki ilk sınıflandırmayı yapmıştır. Bu sınıflandırma, Türk dili alanında önemlidir. Ergin'in bu çalışması Türk dili grameri alanında görülmesi gereken çalışmalardandır. Ergin, gramer sahasında Türk diline daha birçok katkı sağlamıştır.

Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi* eserinde yer alan dil tanımıyla Türkoloji dünyasına ve dilbilime yeni bir tanım kazandırmıştır. En çok tercih edilen bu dil tanımı şu şekildedir: "Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir" (Ergin, 2003: 3). Bu tanım, Türk dili ve dilbilimle ilgili çalışma yapanların faydalandığı bir tanım olması sebebiyle, Muharrem Ergin'in önemli hizmetlerinden olarak kabul edilmeyi fazlasıyla hak etmektedir.

Muharrem Ergin, fakültede bizzat kendisinin okuttuğu dersleri de içine alan çalışması olan *Osmanlıca Dersleri* isimli kitabıyla, Osmanlı Türkçesini doğru ve hızlı öğrenen nesillerin yetişmesine katkıda bulunmuştur. Osmanlı Türkçesiyle alakalı hazırlanan diğer eserlere ek olarak hazırlanan bu eser sayesinde Osmanlı Türkçesinin öğrenilme oranı artmış ve Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserlerin latinize edilerek Türkiye Türkçesine aktarılmasına zemin hazırlamıştır. Yazarın yine burada Türk diline ve kültürüne hem doğrudan hem de dolaylı katkısının olduğu görülmektedir.

Muharrem Ergin'in bir diğer önemli eseri olan ve toplamda 44 baskıya imza atan *Orhun Abideleri* isimli çalışması, yazarın altın çocuğu olarak değerlendirilebilecek niteliktedir. *Türk Dil Bilgisi* gibi bu eser de tüm Türk dilcileri ile Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin başucu eserlerindedir. Bu eser, Türk tarihi, edebiyatı ve dilini sonraki nesillere öğreten en eski eserlerdendir. Muharrem Ergin, Türk dilinin derli toplu ilk yazılı eseri olan Orhun Abideleri'yle ilgili yaptığı bu çalışmayla Eski Türkçe'nin öğrenilmesi ve öğretilmesi adına büyük bir katkıda bulunmuştur. Bu eser, insanların Eski Türkçe ile Yeni Türkçe arasında meydana gelen değişimi ve bu kelimelerin Eski Türkçedeki anlamlarını öğrenmelerini sağlamıştır.

Muharrem Ergin, Çağatay Türkçesi eseri olan *Secere-i Türki (Ebu'l Gazi Bahadır Han)*'yle ilgili yaptığı çalışmasıyla Doğu Türkçesi olarak bilinen Çağatay Türkçesi alanı temelinde Türkçeye önemli katkılar sağlamaya devam etmiştir.

Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı ile de Eski Anadolu Türkçesi'nin dil özelliklerinin görülmesini sağlamış ve o dönemin gramer özelliklerine de katkıda bulunmuştur. Metin, sözlük, gramer, indeks ve tıpkıbasım bölümleriyle bu eser Türkçeye yapılan en büyük katkılardandır.

Muharrem Ergin, *Azeri Türkçesi* başlıklı kitabıyla Çağdaş Türk Lehçelerini ikinci plana atmadığını göstermiş ve Azerbaycan Türkçesinin Türkçenin önemli bir parçası olduğunu ortaya koymuştur. Bu eser de Türk dili için önemli bir çalışmadır.

Muharrem Ergin, *Bursa Kitaplıklarındaki Türkçe Yazmalarla* ilgili yaptığı çalışmayla da kütüphane de yer alan ve çalışılmamış birçok Türkçe yazma eseri bilim dünyasının gözleri önüne sermiştir.

Muharrem Ergin genel itibariyle Türkoloji'yle ilgili yaptığı çalışmalar ve kaleme aldığı makalelerle, Türkoloji'nin gelişmesini ve Türkiye'nin Türkoloji için önemli bir merkez haline gelmesini sağlamıştır. Türkoloji, Muharrem Ergin'den sonra Türk dillerine önem veren ve Türk dillerinin gelişmesini sağlayan bir bilim dalı olma yolunda emin adımlarla yoluna devam etmiştir ve etmektedir.

Muharrem Ergin, Türk Dil Kurumunun Türkçeye büyük destek vermesi gerektiğini savunmuş ve bilimsel anlamda Türkçecilik yapmasını desteklemiştir. Muharrem Ergin, bu yönüyle Türkçenin dünya dili olması yolundaki ateşin yakıcılarından. Muharrem Ergin, Türkçeye sayısız katkıları olan ve yetiştirdiği öğrenciler ile yazdığı eserler vasıtasıyla katkıları devam eden Türkologlardandır. Kendisi "Orhun Abideleri" olarak bilinen Göktürk Yazıtlarını çözümlediği için Danimarkalı dilbilimci Wilhelm Thomsen'a teşekkürlerini iletmıştır fakat Türk diline yaptığı sayısız katkıyla aynı teşekkürü fazlasıyla hak etmiştir.

KAYNAKÇA

- Alışık, Gülşen Seyhan (2005). Görkemli Âlim Muharrem Ergin Beğ, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:4, Aralık, s.10-25.
- Altun, Mustafa, (2010). Muharrem Ergin'e Göre Kelime Grupları, www.dilbilimi.net, s.1-5.
- Ercilasun, Ahmet Bican (1995). Hocam Muharrem Ergin'in Ardından, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Şubat, Cilt: 1995/I, Sayı: 518, s.147-152.
- Ergin, Muharrem (1948) Türk Dili ve Edebiyatını İlgilendiren Neşriyat, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3-4, s.301-326.
- Ergin, Muharrem (1950). Bursa Kitaplıklarındaki Türkçe Yazmalar Arasında, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*,4/1-2, s.107-132.
- Ergin, Muharrem (1959). Türkoloji Bölümü Çalışmaları I, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 0, s.119-149.
- Ergin, Muharrem (1999). *Orhun Abideleri*, 23. Baskı, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergin, Muharrem (2009). *Dede Korkut -1*, Ankara: TDK Yayınları, Ankara.
- Ergin, Muharrem (2009). *Dede Korkut -2*, 4. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.
- Ergin, Muharrem (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Ergin, Muharrem, *Türkçenin Tarihi Gelişimi*, <http://www.bilgicik.com/yazi/turkcenin-tarihigelisimi-muharrem-ergin/>.
- Gökyay, Orhan Şaik (1963). Tana Kaldık..[Muharrem Ergin: Dede Korkut Kitabı II], *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (Kitaplar – Tenkit), Ekim, Cilt: XIII, Sayı: 145, s.14-18.
- Gülensoy, Tuncer (2012). *Türkiye Türkologları ve Türk Diline Emek Verenler 1*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İlaslan Tunay, Serap (1998). Prof. Dr. Muharrem Ergin'in Eserleri, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 28, s.17-30.
- Karaörs, Metin (23 Aralık 2006). Hocam Prof. Dr. Muharrem Ergin, *Yeniçağ Gazetesi*, Kitap eki, s.9.
- Korkmaz, Zeynep (2006). Prof. Dr. Muharrem Ergin'in Meslek Arkadaşlığı ve Türk Diline Yaptığı Hizmetler, *Türk Dili Dergisi*, Sayı:651, s.249-253.
- Sertkaya, Osman Fikri (1998). Prof. Dr. Muharrem Ergin (1923-1995), *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 28, s.8-16.
- Tabaklar, Özcan (2006). Prof. Dr. Muharrem Ergin'in Fikri Yazıları, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 34, s.171-176.
- Tekin, Talât (1959). Osmanlıca Dersleri I: Türk Dil Bilgisi [Muharrem Ergin], *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (Kitaplar – Tenkit), Kasım, Cilt: IX, Sayı: 98, s.107-112.
- Toparlı, Recep (2006). Haberler: Prof. Dr. Muharrem Ergin Ölümünün 10. Yılında Anıldı, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Ocak, Cilt: XCI, S: 649, s.91-94.
- Türk Dil Kurumu (1995). Yitirdiklerimiz: Prof. Dr. Muharrem Ergin (1923- 6 Ocak 1995), *Türk Dili*, Şubat, Cilt: 1995/I, Sayı: 518, s.203-204.